

☒ [גור חלון](#)

הסודות והשקרים של אפליקציית סיקרט: אפשר לתבוע?

אפליקציה חדשה בשם "Secret" הפכה לבמה של השמצות באנונימיות מוחלטת ■ משפטנים בתחום לשון הרע מסבירים כי אפשרויות התביעה של הנפגעים מ"Secret" מוגבלות - ואולם חלקם טוענים: אפשר לתבוע את הגוף המפרסם
אלה לוי-וינריב 14/8/14

"יאיר לפיד תמות", "ל-ד.ש יש את הציצי הכי גדול בארץ"; "א.י. (עו"ד מוכר - א' ל"ו) דומה לצב" - אלה הם חלק מהפוסטים שנכתבו ביממה האחרונה באפליקציה החמה של החודש - אפליקציית "סיקרט", המאפשרת למשתמשים לחלוק "סודות" - לא תמיד שלהם - באופן אנונימי עם כל משתמשי האפליקציה באשר הם.

האפליקציה הושקה בראשית 2014 בקליפורניה, ובעולם כבר הורידו אותה מיליוני אנשים. לאחרונה היא עשתה עלייה לארץ, וגם כאן הצליחה לכבוש את לב הקהל ולהתברג בראש חנויות ההורדות ב-App Store ו-google play.

מה כוח המשיכה שלה? הנרשמים לאפליקציה יכולים לחשוף ולהיחשף ל"סודות" שחולקים באנונימיות שותפיהם לגלישה בה.

בדומה לכל במה חברתית אינטרנטית אחרת, משתמשים רבים משתפים "סודות" שלא מעניינים אף אחד. כך, למשל, כתב גולש אנונימי אחד "נכנסתי לשנ"צ"; אחרת התלוננה על חיי האהבה שלה וכתבה: "להתאהב במישהו שלפני חודש סיים מערכת יחסים של שנים - משאלת מוות"; ומישהו אחר הבהיר לחבריו באנונימיות: "לא אני לא רוצה לבוא לראות את הווידאו של החתונה שלכם".

כל אלה משעשעים ולעיתים משמימים, אבל זירת סיקרט מלאה בגולשים אחרים שמנצלים את הבמה - ובעיקר את האנונימיות - לצורך "שיימינג (לבייש)", הכפשה והבכה של אנשים אחרים, חשיפת סודות שאינם שלהם, גילויים מרעישים, מסע הכפשות ובריונות וכתובת דברים פוגעניים באופן קיצוני נגד אנשים שזהותם חשופה לעין כל - וכל זה כשהכותבים עצמם נהנים מאנונימיות מוחלטת, ולא ניתן לייחס להם את הדברים. זאת, בשונה מזירת הפייסבוק או זירות אחרות בניו-מדיה, בהם הכותבים חשופים. כך, למשל, כתב משתמש מסוים: "ד. פ - עוד חולת נפש, פתולוגית, גרופית וחסרת מודעות"; אחר חשף, כי אדם מסוים נשא איידס; מתקיימים דיונים שלמים על "מי שכב עם מי", כולל שמות ותיאורים ועוד.

ל"גלובס" אף נודע כי בשבוע האחרון הגישו תלמידת בית ספר יסודי (קטינה בת 12) ואמה מאזור השפלה תלונה למשטרה בטענה, כי מתנכלים לילדה באמצעות האפליקציה, שם נכתבו עליה דברים המהווים לשון הרע (לדוגמה: א' שוכבת עם ב'), כינו אותה בשמות שונים וקיללו אותה בפוסטים רבים - כל זאת, כאמור, כשהכותבים לא מזוהים.

במקרה אחר שהגיע ל"גלובס" דובר על נערה צעירה, שתמונת עירום שלה שהייתה ברשות החבר שלה, הופצה ב"סיקרט". החבר הכחיש שהוא הפיץ את התמונה, ואותה נערה אומללה סובלת כיום מהשלכות ההפצה. במקרה אחר, חיילת שניהלה מערכת יחסים עם מפקד חוותה מסע השמצות והשפלות במסגרתו, בין השאר, כינו אותה בכינויים מיניים פוגעניים וכתבו עליה שהיא שוכבת עם מפקדים כדי להתקדם בסולם הדרגות.

מדובר בעולם וירטואלי חושפני ואף אלים לעיתים, שהאנונימיות שבו מספקת לגולשים את האפשרות להתנהל באורח משולח רסן, ובדרך "לסגור חשבונות", לקלל ולנהל מסע הכפשה ובריונות כנגד אחרים. גולשים רבים שעברו "שיימינג" או הכפשות באפליקציה שקלו הגשת תלונה במשטרה, ואף החלו להתייעץ עם עורכי דין בנוגע לשאלה אם כדאי לפנות לבתי המשפט, על מנת לקבל את סיועם בחשיפת הגולשים המכפישים ובקבלת פיצוי מהם.

האם תלונה במשטרה תסייע לנפגעי סיקרט, שסודותיהם נחשפו או חוו השפלה וביזוי? האם בתי המשפט יכולים לסייע? האם יש טעם להגיש תביעות לשון הרע כנגד הגולש-האנונימי-המכפיש-התורן? לדברי המומחים, לא בטוח שהתשובה לכך חיובית.

גן עדן של 'גיבורים פחדנים'

גלעד האן, חוקר ומרצה על עבירות פשעי מחשב, מספר כי היקף הנפגעים רחב ממה שידוע עד כה. "בשלושת השבועות האחרונים קיבלתי אלפי פניות, גם מבתי ספר, מיועצות, מהורים לילדים מכל הגילאים והמון בני נוער, שמבקשים ממני עזרה כנגד בריונות, השמצות, קללות, פרסום תמונות חושפניות, תיוג תמונה עם אמירות מיניות בוטות כנגדם ודברים מאוד קשים. אפילו נודע לי על שני מקרים של ניסיון התאבדות של קטינים בעקבות בריונות וחשיפתם באפליקציה. כרגע, הגשת תלונה במשטרה לא מאפשרת לזהות את מי שהעלה את הפוסטים הפוגעניים האלה או הסרתם".

עו"ד אמיר טיטונביץ, העוסק בדיני לשון הרע, מוסיף כי "בימים אלה כולנו חיים בתוך הפייסבוק ובתוך הסמארטפונים שלנו. הם מלווים אותנו בכל רגע, ורבים מאתנו משתפים את העולם, בכל רגע, בכל מה שעובר עלינו, במה שאנחנו מרגישים, במה שאנחנו רואים ובמה שאנחנו חווים, ואנחנו שותים בצמא כל פיסת מידע על אחרים. אוהבים להציץ לתוך החיים של האחרים.

"אפליקציית סיקרט מבטאת את הקלות הבלתי נסבלת של ההשמצה בעידן הטכנולוגי המתקדם. אלה כבר לא רק אתרי אינטרנט, שבהם יכול כל אחד להשמיץ, באופן אנונימי, את מי שחפצה נפשו. עכשיו זו אפליקציה, שמזמינה ומעודדת את כולנו לעשות כן אפילו באמצעות מכשיר הסמארטפון, שנמצא בידינו בכל רגע. כל אחד מאתנו יכול ליטול לידינו את מכשיר הטלפון הנייד שלו ובהקשת מקלדת לפגוע ולגרום נזק עצום לשנואי נפשו, או סתם למישהו שהחלטנו שהגיע זמנו. סיקרט היא גן עדן של 'הגיבורים הפחדנים', שחשים צורך עז להפגין את 'שריריהם', אך חוששים לעשות כן בריש גלי".

עו"ד רון לוינטל, העוסק בדיני לשון הרע, מוסיף כי "הייחוד של האפליקציה הוא בזה שאינך יודע מי הפיץ את השמועות והפרסומים. אחד הסודות של ה'סודות', הוא זהותו של הכותב. אינך יודע מי כתב עליך או על מקורבך ואתה טרוד רוב היום בלנסות לנחש (למי היה אינטרס לפרסם מידע על חיי המין שלי? ומי מסר את המידע על הבוס בין כל עובדי החברה?). זה המשחק - להעלות ספקולציות ואלימינציות לגבי מי אחראי להפצת השמועה או הרכילות. וממציאי האפליקציה הזו גאים לומר שגם הם עצמם, לא יודעים ולא יוכלו לדעת לעולם, מי אמר מה על מי. כך זה תוכנן.

"בנסיבות אלה, הופכת התוכנה החדשה להיות כר דשא נרחב לפרסומי דיבה ולשון הרע, השמצות ושמועות, עבירות צנזורה ופרסום רשימת חללי צה"ל בטרם נודע למשפחותיהם, שכן הכותב יודע שזהותו מוגנת לגמרי. הוא לא מופיע בשמו וגם אין מגנון פרקטי שיכול לחשוף אותו".

גל תביעות בדרך

אז מה בכל זאת יכול לעשות מי שנפגע? את מי הוא יכול לתבוע? לדברי גלעד האן, נכון להיום הדרך המהירה לטפל בבעיה היא פניה לבעלי חברת "סיקרט" המפעילה את האפליקציה. "יצרתי קשר עם החברה שמחזיקה באפליקציה וקיבלתי הבטחה שאם נעביר להם מידע פוגעני שפורסם, הם יטפלו במידע ויסירו אותו מיד. מכיוון שמדובר באלפי פניות גם עמותת 'הכפתור האדום', שעוזרת לטפל בבריונות ברשת, נרתמה לסייע בנושא הזה".

חברת "סיקרט" אמנם הבטיחה לסייע, אומר האן, אך סירבה לחשוף את פרטי הגולשים המכפישים. "בקשתנו לקבלת פרטים על הפוגע נדחתה וכרגע אין אפשרות לחשוף אותם. החברה אמרה לנו שהבסיס של האפליקציה הוא האנונימיות, ומבחינה חוקית הם לא מוכנים לתת את הפרטים ולא מחויבים לחשוף אותם. הם מוכנים לחשוף את הפרטים רק אם יוציאו צו לחשיפת השמות, אבל המשטרה לא יכולה להוציא צו, רק בית המשפט. כרגע, מה שכן ניתן לעשות זה לדווח על פגיעה באמצעות האפליקציה או להעביר אלינו בקשה, ואנחנו נסייע ככל הניתן".

בכל מקרה, מוסיף האן, "חוק איסור פרסום לשון הרע קובע שניתן לתבוע את מי שאחראי לפרסום המכפיש, כי הגוף המפרסם הוא הגוף האחראי, ומכאן יוצא שניתן לתבוע על הוצאת דיבה את 'סיקרט' ולקבל פיצויים. אני מאמין שבקרוב נראה תביעות נגד החברה".

עו"ד טיטונוביץ מוסיף כי "כי זה נכון שחוק איסור לשון הרע מאפשר למי שנפגע מפרסום דברי לשון הרע לתבוע ולקבל פיצויים מן המפרסם, וזאת גם אם הוא לא מוכיח שנגרם לו נזק", אך במקרה הזה לא בטוח שחברת סיקרט היא הכתובת, אלא המפרסמים האנונימיים עצמם - ואת מי יתבע הנפגע כשזהות המפרסם אינה ידועה?

לדברי טיטונוביץ, עד לפני זמן לא רב נהגו בתי המשפט להיענות לבקשות של נפגעים לחשוף את זהותו של המשמיץ האנונימי באינטרנט (בטוקבקים, בפורומים ובבלוגים וכדומה, אך לפני מספר שנים ההלכה השתנתה. "בית המשפט העליון סתם את הגולל על חשיפת פרטי גולשים באינטרנט וקבע הלכה שלפיה לבית המשפט כלל אין סמכות להורות על חשיפת פרטי גולש".

להתגבר על יצר הסקרנות

הבעיה העיקרית, שהובילה גם לפסיקת העליון, אומר טיטונוביץ, היא שהחוק לא מעודכן. "בעוד הטכנולוגיה מתפתחת בקצב מזורז, נותר החוק על עומדו. האבסורד הוא שחוק איסור לשון הרע כלל אינו מכיר את המונחים 'אינטרנט', 'אפליקציה' ובוודאי לא 'סיקרט'. החוק שנחקק ב-1965, עדיין מגדיר 'אמצעי תקשורת' בהתאם לפקודת העיתונות משנת 1933. אין ספק שלו בעת חקיקת החוק היה המחוקק מודע לכך שבעתיד יהיו אינטרנט ואפליקציות ומפרסמים אנונימיים וסיקרט, הוא היה קובע הסדרים, שיאפשרו לתבוע את המפרסמים האנונימיים. אז המחוקק לא היה מודע, אבל הוא מודע לכך כבר מספר שנים לא מבוטל, ובכל זאת, לא נעשה כמעט דבר בנוגע לכך".

נכון להיום, אומר טיטונוביץ, "מי שאודותיו פורסמו דברי לשון הרע רשאי להגיש תלונה למשטרה, שהרי המדובר גם בעבירה פלילית אם הפרסום נעשה בכוונה לפגוע, והמשטרה יכולה לקבל מבית המשפט צו לחשיפת פרטי הגולש האנונימי. אלא שהניסיון מוכיח, שהמשטרה אינה מתייחסת ברצינות הראויה לתלונות בגין פרסום לשון הרע באינטרנט, למעט במקרים חריגים, שלפעמים לא מובן מדוע דווקא בהם משקיעה המשטרה את משאביה. משאביה המוגבלים של המשטרה כנראה אינם מאפשרים לה להשקיע בכך את מלוא מרצה. לפיכך, בדרך-כלל, גם תלונה במשטרה לא תועיל לנפגע ולא תוביל לחשיפת פרטי המפרסם האנונימי".

עו"ד לוינטל מסכים. "מאחר והמפרסמים אנונימיים, אי-אפשר לתבוע אותם. גם אם היה רישום של IP (לזיהוי הגולש או המחשב), הרי בארץ נמצא המחוקק בסטגנציה בכל הקשור לחשיפת IP, לאחר שהלכת בית המשפט העליון קבעה כי בתי המשפט בארץ מנועים מהוצאת צווים שיורו לחברות ספקיות האינטרנט לחשוף את זהות הכותבים האנונימיים, וזאת עד שהמחוקק יאמר את דברו. המחוקק לא אמר".

לכן, ההמלצה של עו"ד לוינטל ברורה: "להתגבר על יצר הסקרנות ולא להיכנס לאפליקציה. לא לגרות את אנשי הקשר לרכל עליכם. לא להפיץ או להיבנות ממידע - לא בהכרח אמין ומבוסס - שמתגולל שם. לא לפרסם דברים סודיים, כי גם אם לא יחשפו את הזהות שלכם, יכול והמידע שברשותכם כל-כך מוכן וסודי, עד שהקורבן הנבגד יזהה בו את טביעות אצבעותיכם".

אימת החוק

עו"ד דור ליאונד ממשרד זאב ליאונד ושות' מסכים כי ההלכה של בית המשפט כיום בעייתית, אך סבור שלא צריך להרים ידיים, ויש דרכים נוספות לטפל בבעיה. לדבריו, "כאשר מדובר בפלטפורמה שבאופן מעשי לא מיושם בה מנגנון יעיל של הסרת תכנים פוגעניים, יש לחשוב גם בכיוון של חסימת 'צוואר הבקבוק', למשל כמו זה שנמצא ב'אפ-סטור' של 'אפל'. כבר ראינו בעבר שלאפל ולגוגל יש יכולת להתאים עצמן לרגולציה מקומית. לפני למעלה משנתיים אפליקציה בשם PostSecret 'הומתה' על-ידי מייסדה, לאחר שראה כי היא מנוצלת לצורך הפצת דיבה ובריונות ברשת".

עוד לדבריו, "על משתמשי האפליקציה להבין כי גם אם כרגע יש קושי לנפגעים לפתוח נגדם בהליכים, הרי שזה לא הופך פרסום פוגעני לחוקי. בהחלט סביר, כי הדין הישראלי בנושא חשיפת פרטי גולש אנונימי יעודכן, במיוחד בנסיבות בהן ספק השירות לא מסיר בעצמו את התוכן הפוגעני. מבצעי הפרסומים האסורים - דיבה, פגיעה בפרטיות, הפרת חיסיון או סוד מסחרי ועוד - עשויים להיתבע גם בעוד מספר שנים בגין פרסומים שביצעו עכשיו ושנותרים מתועדים. תחושת ההגנה המוחלטת היא במידה רבה מדומה ומטעה. לכן מי שחושש שהפיק פרסום פוגעני או לא חוקי, מוטב שימחק אותו בהקדם".

גם עו"ד צבי גלמן ממשרד אריאל שמר ושות' סבור כי האנונימיות לא תישאר מוחלטת עוד זמן רב, ומבהיר, כי "אמנם הלכת בית המשפט כיום היא שאתרים לא יחויבו למסור את זהות הגולש שכותב באתר, אך עם זאת, בכל מקרה בו הזהות תתגלה דרך צו של בית משפט, חקירה משפטית, חקירה פרטית או כל דרך אחרת, עלול הגולש להיות חשוף לתביעה משפטית בגין עוולת לשון הרע. בכל מקרה, כל גולש צריך לזכור, כי בית המשפט ממעט להבחין בין עוולת לשון הרע שנעשתה בעולם האמיתי, לכזו שנעשתה במרחב 'האינטרנטי'. עובדה זו צפויה לשמש כמכשול משמעותי ליכולתם של בעלי האפליקציה להבטיח למשתמשים 'אנונימיות' אמיתית".

הלכת העליון בנוגע ללשון הרע באינטרנט: האנונימיות ברשת תישמר - עד שישונה החוק

פסק דינו של בית המשפט העליון בפרשת רמי מור, שניתן במארכס 2010 היה אבן-דרך בשאלה המשפטית של מידת החסינות שניתן למי שמפיץ דברי לשון הרע ברשת האינטרנט, אם באמצעות טוקבקים או תכנים אחרים המועלים לאתרים מסחריים. ההלכה ניתנה בדעת רוב מפי השופטים אליעזר ריבלין ואדמונד לוי, אל מול דעתו החולקת של השופט אליקים רובינשטיין, ובמסגרתה נקבע, כי אין לחשוף את זהותו של הגולש האנונימי שהשמיץ את המטפל, רמי מור. לפי ההלכה, חשיפת גולשים אנונימיים אינה אפשרית, כיוון שאין חוק התומך בכך, ולכן, לא ניתן לבסס את בקשת החשיפה על עילה משפטית כלשהי.

השופטים אף קראו למחוקק לתקן את החוק, על מנת לאפשר חשיפה שכזו.

לדברי עו"ד אמיר טיטונביץ', "המדובר, כמובן, בהלכה בעייתית בעידן הטכנולוגי הנוכחי, שגם מדגישה את 'הפיגור השכלי' של החוק". זאת, מכיוון שלדבריו, "ברור שלפגע אמורה להיות זכות לדעת מי פירסם אודותיו את דברי לשון הרע ולבוא עמו חשבון, באופן אישי. לכן, ההלכה אינה נושאת חן בעיני רבים, וביניהם שופטים, ומאז היווסדה נעשו ניסיונות לעקוף אותה, אך נכון להיום אין פתרון הולם לבעיה בכללותה. ובאה אפליקציית סיקרט ומדגישה עד כמה ההלכה בעייתית, עד כמה המצב החוקי, השורר בישראל בעייתי ולא מספק".

עו"ד רון לוינטל מוסיף, כי "מאז צאתה של ההלכה, שקראה לכנסת לחוקק חוק מתאים, חלפו טוקבקים רבים בכבל התת-ימי, וחוק - אין. היו הצעות חוק, היו ועדות מיוחדות, היו תזכירים של משרד התקשורת ומסקנות של מומחים, ושום דבר לא זז. בהיעדר חוק, גם צווים אין. איש הישר בעיניו יעשה, וזה כולל הפרה סיטונאית של זכויות יוצרים, הפרת פרטיות ובעיקר הוצאת לשון הרע ללא מורא".

לדבריו, "לשיטת העליון, בהלכת רמי מור, ממילא הקורא מייחס חשיבות פחותה למידע שהוא מקבל מגורם אנונימי באינטרנט. בהלכה נקבע כי הטוקבקים, שלא כמו עיתונות ממוסדת, זוכים ל"משקל המועט" שניתן לעתים קרובות להתבטאויות במסגרת טוקבקים באופן שלעתים קרובות הפרסום המשמיץ נבלע בהמון".

אמירות אלה של בית המשפט מעוררות ביקורת קשה בקרב משפטנים רבים בשנים האחרונות. על כך אומר לוינטל, "אפשר להבין ששופטי בית המשפט העליון אינם גולשים בסיקרט. הם אנשי עידן קדום. ולכן, לא בטוח שנכונה הקביעה שלהם כי כיום מייחסים חשיבות נמוכה יותר לפרסומי אינטרנט מאשר לעיתון המודפס. יש שיגידו שהעולם משתנה בעניין זה. אבל בינתיים ברור, לפי הפסיקה הזו, כי גם אם ידענו מי עומד מאחורי הפרסומים ב'סיקרט', בית המשפט לא היה מחמיר עם הנתבעים".